

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษา “ชนชั้นนำและโครงสร้างอำนาจชุมชน : การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดวิธีการสำหรับการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงของโครงสร้างอำนาจและความสัมพันธ์เชิงอำนาจในชุมชนอย่างแท้จริง ดังนี้

วิธีการดำเนินการศึกษา

ผู้ศึกษาได้แบ่งวิธีการดำเนินการศึกษาออกเป็น 2 แบบ คือ

1. การวิจัยเชิงสำรวจ (survey research)
2. การวิจัยภาคสนาม (field research)

1. การวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการของการวิจัยเชิงสำรวจเป็นวิธีการหลัก ในการศึกษาสืบค้นชนชั้นนำและวิเคราะห์โครงสร้างอำนาจของชุมชน โดยขั้นตอนในการรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้ใช้แบบสอบถาม (questionnaire) ประกอบการสัมภาษณ์ ที่จัดสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลได้นำสถิติวิเคราะห์ทางสังคมศาสตร์ เพื่อวิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ

2. การวิจัยภาคสนาม (field research) ได้เอาวิธีวิจัยภาคสนามมาเป็นวิธีการสนับสนุนการศึกษาเชิงสำรวจ โดยผู้ศึกษาได้เข้าไปศึกษาชุมชน (community-study) ด้วยตนเอง โดยการเข้าไปสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด (participant observation) รวมทั้งการสัมภาษณ์อย่างละเอียด (indepth interview)

วิธีการศึกษาโครงสร้างอำนาจชุมชน

ด้วยการศึกษาโครงสร้างอำนาจในชุมชนโดยทั่วไป เป็นวิธีการระดมความคิดเห็นที่เป็นบุคคลชนชั้นนำในชุมชน รวมถึงการชี้แจงให้เห็นว่ามีปัจจัยอะไรที่อธิบายลักษณะการเป็น

ชนชั้นนำ และปัจจัยอะไรที่อธิบายลักษณะการเป็นชนชั้นนำได้ดีที่สุด ดังนั้น ขั้นตอนสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ คือ การระบุชนชั้นนำและการจัดลำดับกลุ่มชนชั้นนำตามลำดับอำนาจ ซึ่งผู้ศึกษาจัดการศึกษาเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การระบุชนชั้นนำ ดังที่กล่าวมาแล้วว่าการศึกษาครั้งนี้คือ ต้องการทราบว่าบุคคลที่เป็นชนชั้นนำในชุมชนนั้นเป็นใคร เพราะการได้ทราบว่าในองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นใครเป็นชนชั้นนำ ย่อมทำให้ผู้ศึกษาเห็นภาพของโครงสร้างอำนาจในองค์การบริหารส่วนตำบลในระดับหนึ่ง ดังนั้น เพื่อให้ทราบถึงบุคคลที่เป็นชนชั้นนำในชุมชน ผู้ศึกษาจึงใช้วิธีการระบุชนชั้นนำ 3 วิธีด้วยกันคือ (Michael Aiken and Paul E. Mott 1970 : 191-358)

1.1 วิธีการระบุตัวชนชั้นนำโดยการพิจารณาจากชื่อเสียง (reputational technique)

1.2 วิธีการระบุตัวชนชั้นนำโดยพิจารณาจากตำแหน่ง (positional technique)

1.3 วิธีการระบุตัวชนชั้นนำโดยพิจารณาจากการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision-making-technique)

ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดการนำเอาวิธีการมาใช้ดังต่อไปนี้

1.1 วิธีการระบุตัวชนชั้นนำโดยการพิจารณาจากชื่อเสียง (reputational technique) วิธีนี้ถือว่าคุณมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในชุมชน โดยการมอบหมายความไว้วางใจในการตัดสินใจปัญหาของชุมชน วิธีการนี้มีพื้นฐานทางความคิดที่ว่า ใครจะเป็นชนชั้นนำและจะมีอำนาจได้ต้องได้รับการยอมรับ ยกย่องจากสมาชิกในชุมชนเป็นสำคัญ โดยวิธีการถามสมาชิกในชุมชนว่า “ใครคือชนชั้นนำ” “ใครมีอำนาจในชุมชน” โดยในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษานำวิธีนี้มาใช้ก่อนวิธีอื่น ๆ ทั้งนี้ เพราะจากวิธีการนี้ผู้ทำการศึกษาสามารถรู้ว่ามิบุคคลใดบ้างที่ประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลยอมรับ ยกย่อง ให้เป็นชนชั้นนำ และมีบุคคลใดบ้างที่ชนชั้นนำด้วยกันยอมรับเป็นชนชั้นนำ และนอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้ศึกษาได้รู้ว่าบุคคลชนชั้นนำในชุมชนบุคคลใดได้คะแนนมากที่สุดและระดับรองลงมา จากการระบุเช่นนี้ทำให้สามารถจัดชนชั้นนำเป็นกลุ่ม ๆ ได้จากคะแนนที่แต่ละบุคคลได้รับ

วิธีการระบุตัวชนชั้นนำโดยพิจารณาจากการมีชื่อเสียงแบบขั้นเดียว (one-step-method) วิธีการนี้ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์ประชาชนที่เป็นกลุ่มประชากรในชุมชนที่ทำการศึกษาว่า ใครคือชนชั้นนำ ใครคือผู้ที่มีอำนาจในชุมชน โดยให้กลุ่มประชากรทั้งหมดเสนอ

ชนชั้นนำมาจำนวนหนึ่งแล้วให้กลุ่มประชากรจัดลำดับระดับน้ำหนักของอำนาจของแต่ละคนที่เสนอมา

คำถามที่ผู้ศึกษาได้ตั้งไว้สำหรับการศึกษาค้างนี้คือ

“สมมติว่ามีโครงการสำคัญงานหนึ่งในหมู่บ้าน เช่น การจัดสร้างปรับปรุงถนน สร้างที่อ่านหนังสือพิมพ์ หรือการพัฒนาหมู่บ้าน ที่ต้องจัดทำขึ้นในหมู่บ้านของท่าน โครงการดังกล่าวต้องอาศัยการตัดสินใจโดยบุคคลสักกลุ่มหนึ่ง และบุคคลกลุ่มนี้ประชาชนทั้งหมดในหมู่บ้านของท่านยอมรับ เชื่อถือ และศรัทธาในบุคคลดังกล่าว ในความคิดเห็นของท่านมีใครบ้างที่ท่านจะเลือกขึ้นมาเป็นผู้นำกลุ่มในการตัดสินใจในโครงการดังกล่าว ขอให้ท่านเสนอมา 5 ท่าน ทั้งนี้โดยไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีตำแหน่งทางการ บุคคลดังกล่าวจะเป็นใครก็ได้ที่ท่านคิดว่า มีความสามารถ มีอำนาจที่สามารถทำให้โครงการนั้นสำเร็จได้ และกรุณาจัดลำดับของความสำคัญของแต่ละท่าน โดยเรียงลำดับจาก 1-5”

การศึกษาค้างนี้ ผู้ศึกษาใช้วิธีแบบขั้นเดียว (one-step-method) เพื่อไม่เป็นการรบกวนกลุ่มประชากรและให้การแสดงความคิดเห็นเป็นไปอย่างอิสระ

เมื่อการเก็บข้อมูลแบบดังกล่าว ผู้ศึกษาสามารถคำนวณหาน้ำหนักของคะแนนลักษณะชนชั้นนำได้ โดยการคำนวณจากจำนวนที่ได้รับการระบุจากประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมารวมกัน เมื่อได้คะแนนรวมจากการคำนวณน้ำหนักคะแนนของชนชั้นนำแต่ละคนแล้ว ผู้ศึกษาจะทราบได้ว่า บุคคลใดได้รับคะแนนมากที่สุด ซึ่งหมายความว่า บุคคลนั้นย่อมมีอำนาจมากที่สุดในกลุ่มชนด้วย ทำให้สามารถทราบลักษณะโครงสร้างอำนาจในกลุ่มชนได้ทันที

นอกจากนี้ในการพิจารณาลำดับชั้นของอำนาจชนชั้นนำแต่ละคนในกลุ่มชน ทำให้มองเห็นภาพลักษณะโครงสร้างอำนาจในกลุ่มชนชัดเจนยิ่งขึ้น โดยการจัดลำดับของคะแนนเป็นระดับสูง-ต่ำ โดยใช้ดุลยพินิจตามเหตุผล การจัดในลักษณะดังกล่าวนี้คือ โครงสร้างอำนาจของกลุ่มชนนั่นเอง

1.2 วิธีการระบุตัวชนชั้นนำโดยพิจารณาจากตำแหน่ง (positional technique) วิธีการนี้ถือว่าบุคคลที่มีตำแหน่งสำคัญ ๆ ในชุมชน ซึ่งได้แก่ ตำแหน่งทางการคือชนชั้นนำ เพราะถือว่าคนที่ดำรงตำแหน่งสำคัญดังกล่าวควบคุมทรัพยากรและการตัดสินใจของชุมชน

การศึกษาคั้งนี้ผู้ศึกษาใช้วิธีการระบุตัวชนชั้นนำแบบนี้เป็นวิธีที่ 2 เพื่อเป็นการพิสูจน์เพิ่มเติมจากวิธีการระบุตัวชนชั้นนำโดยพิจารณาจากชื่อเสียง เพื่อพิสูจน์ว่าชนชั้นนำที่ได้รับระบุคะแนนเป็นกลุ่มชนชั้นนำนั้น ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งที่สำคัญในสังคมหรือไม่

1.3 วิธีการระบุตัวชนชั้นนำโดยพิจารณาจากการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision-making technique) วิธีการแบบนี้ถือว่าบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องและเข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจในชุมชน โดยเฉพาะบุคคลที่มีการใช้อำนาจหรืออิทธิพลของตน เพื่อให้ได้มาซึ่งเจตนาของกลุ่มตน หรือพิจารณาว่าเมื่อมีการพิจารณาปัญหาที่ต้องตัดสินใจแต่ละเรื่องนั้นมีใครเข้าร่วมพิจารณาหรือเข้าร่วมในการตัดสินใจบ้าง

วิธีนี้จะป็นวิธีที่ใช้หลังจากวิธีที่ 1.1 และ 1.2 ทั้งนี้เพื่อเป็นการประกอบและยืนยันการตรวจสอบ เพื่อให้ค้นพบชนชั้นนำและโครงสร้างอำนาจของชุมชนถูกต้องมากยิ่งขึ้น โดยผู้ศึกษาใช้วิธีการแบบผู้สังเกตการศึกษาในการประชุมแต่ละครั้งและกิจกรรมอื่น ๆ ของชุมชน ร่วมกับประชาชนในชุมชน และรายงานบันทึกการประชุมของชุมชน เพื่อดูความรับผิดชอบของชนชั้นนำแต่ละคนในการตัดสินใจในกิจกรรมของชุมชน

วิธีการทั้ง 3 นี้ ผู้ศึกษาได้เลือกใช้ทั้งหมดตามลำดับเพื่อใช้ในการระบุชนชั้นนำ สำหรับการศึกษารื่อง “ชนชั้นนำและโครงสร้างอำนาจชุมชน : การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ซึ่งผลการศึกษาจะได้กล่าวถึงในบทต่อ ๆ ไป

กลุ่มประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

การศึกษา “ชนชั้นนำและโครงสร้างอำนาจชุมชน : การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ครั้งนี้ มีขอบเขตการศึกษาในองค์การ

บริหารส่วนตำบล 2 แห่ง ในอำเภอบางบาล จังหวัดพระจวบคีรีขันธ์ โดยมีประชากรแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นตอนแรก เป็นขั้นตอนการชักนำชนชั้นนำ เพื่อเป็นการให้ประชาชนของชุมชนกำหนดชนชั้นนำในชุมชน ผู้ศึกษาใช้แบบแผนของการสุ่มตัวอย่าง (sampling design) แบบเจาะจง (purposive sampling) ซึ่งเป็นการศึกษาเก็บข้อมูลจากประชากร 3 กลุ่ม กล่าวคือ

- 1.1 หัวหน้าครอบครัวของแต่ละบ้านที่อยู่ในชุมชน
- 1.2 บุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของชุมชนเป็นอย่างดี
- 1.3 บุคคลที่มีส่วนในการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนเป็นประจำ

ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดตัวอย่างประชากรในองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสององค์การ ๆ ละ 50 คน

2. ขั้นที่สอง เป็นการศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจของชนชั้นนำด้วยกัน ในขั้นนี้ผู้ศึกษาใช้แบบแผนของการสุ่มตัวอย่าง (sampling design) แบบเจาะจง (purposive sampling) โดยเก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

- 2.1 เป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับการระบุคะแนนให้เป็นชนชั้นนำในชุมชนจากกลุ่มประชาชนในขั้นตอนแรก
- 2.2 บุคคลที่ดำรงตำแหน่งที่สำคัญในชุมชน
- 2.3 บุคคลที่มีส่วนในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายที่สำคัญ ๆ ของชุมชน

เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือในการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “ชนชั้นนำและโครงสร้างอำนาจชุมชน : การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระจวบคีรีขันธ์” ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการศึกษาทั้งแบบวิจัยสำรวจ (survey research) และการศึกษาภาคสนาม (field research) ผสมผสานกันเพื่อให้ข้อมูลและข้อเท็จจริงของชุมชนให้มากที่สุด

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และความสอดคล้องกับรูปแบบของการศึกษา ผู้ศึกษาได้สร้างเครื่องมือในการวิจัย 2 ประเภท คือ

1. ในการศึกษาเชิงสำรวจนั้นใช้แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือในการศึกษา โดยแบ่งขั้นตอนการสร้างเครื่องมือดังต่อไปนี้

1.1 แบบสอบถามชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามสำหรับกลุ่มประชากรกลุ่ม คือ หัวหน้าครอบครัว บุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของชุมชนเป็นอย่างดี และบุคคลที่มีส่วนในการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนเป็นประจำ

1.2 แบบสอบถามชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามสำหรับบุคคลที่ถูกระบุคะแนนจากประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามชุดที่ 1 ให้มีคะแนนเป็นชนชั้นนำในชุมชน บุคคลที่ดำรงตำแหน่งที่สำคัญในชุมชน และบุคคลที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายสำคัญของชุมชน

แบบสอบถามทั้ง 2 ชุดนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

1.1 ส่วนแรก เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของคุณสมบัติสำคัญและคุณสมบัติรองตามตัวแปรที่ผู้ศึกษากำหนด โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) คุณสมบัติสำคัญ

- การดำรงตำแหน่ง คำถามข้อที่ 6
- ฐานะทางเศรษฐกิจ คำถามข้อที่ 7, 8, 9, 10

2) คุณสมบัติรอง

- อายุ คำถามข้อที่ 1
- การศึกษา คำถามข้อที่ 2
- เพศ คำถามข้อที่ 3
- ความมีจิตใจนักเลงจิตใจกว้างขวาง คำถามข้อที่ 15, 16
- การมีสัมพันธกับเจ้าหน้าที่รัฐ คำถามข้อที่ 12, 13
- การเป็นผู้นำทางความคิดเห็น คำถามข้อที่ 14
- การเป็นเครือญาติกับชนชั้นนำเก่า คำถามข้อที่ 11
- ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน คำถามข้อที่ 4
- การเป็นคนท้องถิ่น คำถามข้อที่ 5

1.2 ส่วนที่สอง เป็นการสอบถามถึงการระบุชนชั้นนำในชุมชนและระดับความสัมพันธ์ของชนชั้นนำ

2. ในการศึกษาภาคสนาม (field research) ผู้ศึกษาใช้แบบที่ผู้ศึกษาเข้ามีส่วนร่วม ในฐานะผู้สังเกตศึกษา (participant-as-observer) โดยเข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชน โดยเฉพาะใน กระบวนการตัดสินใจนโยบายหรือโครงการต่าง ๆ ที่มีผลต่อผลประโยชน์ของประชาชนในชุมชน โดยส่วนรวม เครื่องมือในขั้นนี้มี 3 ลักษณะ กล่าวคือ

2.1 การเข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชนนี้ ผู้ศึกษามีกรอบแนวความคิด “ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ” โดยพิจารณาว่าใครบ้างที่เป็นผู้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในนโยบายหรือ ใครมีอิทธิพลต่อการจัดทำหรือดำเนินโครงการที่สำคัญ ๆ ตามแนวความคิดหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง สังเกตว่าใครมีอำนาจหรือมีอิทธิพลในกระบวนการตัดสินใจของชุมชน

2.2 การรวบรวมข้อมูลทางด้านเอกสาร รายงานการประชุม ชื่อบันทึกต่าง ๆ ที่มีการบันทึกเอาไว้ในชุมชน ข้อมูลส่วนนี้จะเป็นข้อมูลสำคัญที่แสดงถึงบทบาทของแต่ละบุคคลที่มี อยู่ในชุมชน โดยเฉพาะบุคคลที่มีตำแหน่งสำคัญของชุมชน ข้อมูลส่วนนี้ได้มาจากรายงานการประชุมขององค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

2.3 การสัมภาษณ์โดยทำการสัมภาษณ์ผู้นำที่ได้รับการเสนอชื่อ และประชาชน ในชุมชน

การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ ส่วนหนึ่งเป็นการใช้วิธีการศึกษาเชิงสำรวจ (survey research) โดยการใช้แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามประเภทเชิงสำรวจ ดังนั้น การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามจึงเป็นเพียงการตรวจสอบเชิงเนื้อหา (content analysis) ดังนั้น เมื่อสร้างแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว ได้นำให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจชุมชน ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

เมื่อผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามไปทดสอบกับ ประชากร จำนวน 50 คน ในองค์การบริหารส่วนตำบลอื่นในอำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบ-

ทริจันทร์ที่ไม่ใช่พื้นที่เป้าหมายเพื่อทดสอบคุณภาพแบบสอบถามเชิงเนื้อหา และปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง ก่อนการนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง

การเตรียมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์

ผู้ศึกษานำแบบสอบถามที่สัมภาษณ์มาแล้วดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนที่หนึ่ง แยกประเภทของแบบสอบถามออกเป็นสองกลุ่ม คือ
  - 1.1 แบบสัมภาษณ์กลุ่มที่ 1 ของประชาชนทั่วไป
  - 1.2 แบบสัมภาษณ์กลุ่มที่ 2 ของชนชั้นนำ

ในการแยกประเภทของแบบสอบถามนี้ จะมีการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามสัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่ง โดยเลือกเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์ใช้สำหรับขั้นตอนต่อไป

2. ขั้นตอนที่สอง ตรวจสอบและลงรหัสในแบบสอบถามแต่ละฉบับตามคู่มือลงรหัสที่เตรียมไว้และลงรหัสในกระดาษเตรียมข้อมูล (coding form)
3. ขั้นตอนที่สาม แปลงข้อมูลที่ได้เข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อทำการประมวลผลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้ ผู้ศึกษาแบ่งลักษณะของการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ลักษณะ กล่าวคือ

1. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (quantitative analysis) สำหรับการวิเคราะห์เชิงปริมาณ การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล ในการศึกษานี้ได้ทำการประมวลผลข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (statistics package for social sciences SPSS) สำหรับสถิติสำคัญที่ใช้ในการวิเคราะห์มีดังนี้

1.1 การนำเสนอข้อมูลพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ของกลุ่มประชากร ตัวอย่างใช้สถิติร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ยมัธยฐานเลขคณิต (mean)

1.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างของชนชั้นนำกับประชาชนทั่วไปทางด้านการดำรงตำแหน่ง ฐานะทางเศรษฐกิจ อายุ การศึกษา เพศ ความมีจิตใต้งานอดิเรก การมีสายสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่รัฐ การเป็นผู้นำทางความคิดเห็น การเป็นเครือข่ายของชนชั้นนำแก่ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน การเป็นคนในท้องถิ่น ใช้สถิติ t-test

1.3 การวิเคราะห์หาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นนำที่ถูกระบุโดยประชาชนทั่วไปกับชนชั้นนำที่ถูกระบุโดยชนชั้นนำมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ ใช้สถิติ pearson correlation ซึ่งการทดสอบค่าความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นนำที่ถูกระบุโดยประชาชนทั่วไปกับชนชั้นนำด้วยกันนั้น กำหนดค่าความสัมพันธ์ pearson correlation ให้มีค่าระดับของความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.01 เพื่อแสดงความแตกต่างของการระบุชนชั้นนำโดยค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.01 แสดงว่า ชนชั้นนำที่ระบุโดยประชาชนและชนชั้นนำที่ระบุโดยชนชั้นนำจะไม่มี ความแตกต่างกัน โดยเป็นชนชั้นนำกลุ่มเดียวกัน

1.4 ระดับของความสำคัญทางสถิติ การเปรียบเทียบความแตกต่างของชนชั้นนำกับประชากรทั่วไปทางด้านการดำรงตำแหน่ง ฐานะทางเศรษฐกิจ อายุ การศึกษา เพศ ความมีจิตใต้งานอดิเรก การมีสายสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่รัฐ การเป็นผู้นำทางความคิดเห็น การเป็นเครือข่ายกับชนชั้นนำแก่ ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน การเป็นคนในท้องถิ่น ซึ่งทดสอบด้วย t-test กำหนดให้ระดับมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า .05

2. การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (qualitative analysis) สำหรับการศึกษาในส่วนที่นำเอาวิธีการศึกษาภาคสนาม เพื่อเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลสนับสนุนการศึกษาเชิงสำรวจโดยการเข้าร่วมสังเกตการณ์ในกระบวนการกำหนดนโยบายกิจกรรมของชุมชน หรือการมีส่วนร่วมการตัดสินใจในกิจกรรมของชนชั้นนำ รวมถึงการสัมภาษณ์อย่างเจาะลึก ซึ่งในส่วนนี้ผู้ศึกษาวิเคราะห์ในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจของชนชั้นนำ ภายในขอบเขตของกรอบแนวความคิดโครงข่ายทางสังคม (social network) และแนวความคิดการแลกเปลี่ยน (exchange theory) นอกจากนี้แล้วยังได้นำเอาวิธีการสังคมมิติ (sociometric) มาแสดงถึงเส้นโยงของความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นนำแต่ละคนด้วย

นิยามปฏิบัติการ

1. **ชนชั้นนำ** หมายถึง บุคคลที่ถูกเสนอชื่อให้เป็นชนชั้นนำจากชุมชน
2. **โครงสร้างอำนาจชุมชน** หมายถึง กลุ่มของบุคคลที่ถูกเสนอชื่อให้เป็นชนชั้นนำที่มีอำนาจในการตัดสินใจในกิจกรรมที่สำคัญของชุมชน และความสัมพันธ์เชิงอำนาจของกลุ่มชนชั้นนำที่กระทำต่อกัน
3. **องค์การบริหารส่วนตำบล** หมายถึง องค์กรที่ท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นในตำบล ปฏิบัติหน้าที่ตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสภาพตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537
4. **องค์การบริหารส่วนตำบลชั้น 3** หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบล ที่ อ.ก.ท. วิสามัญได้จัดให้เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลชั้น 3 คือมีรายได้ตั้งแต่ 6,000,000 - 12,000,000 บาทต่อปี ตามข้อมูลสภาพตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบลประจำปี 2539 กองราชการส่วนตำบล กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
5. **องค์การบริหารส่วนตำบลชั้น 5** หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบล ที่ อ.ก.ท. วิสามัญได้จัดให้เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลชั้น 5 คือมีรายได้ไม่เกิน 3,000,000 บาทต่อปี ตามข้อมูลสภาพตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล ประจำปี 2539 กองราชการส่วนตำบล กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
6. **คุณสมบัติ** หมายถึง คุณสมบัติสำคัญและคุณสมบัติรองของประชากรตัวอย่าง ประกอบด้วย
  - 6.1 **คุณสมบัติสำคัญ** หมายถึง การดำรงตำแหน่งและฐานะทางเศรษฐกิจ
  - 6.2 **คุณสมบัติรอง** หมายถึง อายุ การศึกษา เพศ ความมีจิตใจนักเลงจิตใจกว้างขวาง การมีสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่รัฐ การเป็นผู้นำทางความคิดเห็น การเป็นเครือญาติกับชนชั้นนำ
 เก่า ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน การเป็นคนท้องถิ่น

นิยามตัวแปร

1. การดำรงตำแหน่ง หมายถึง ตำแหน่งที่เป็นเจ้าหน้าที่ราชการในระดับท้องถิ่น และหมายถึงความรวมถึงเจ้าหน้าที่ปกครองท้องถิ่นที่ได้มาและออกจากตำแหน่ง ตลอดจนอำนาจหน้าที่เป็นไปตาม พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องถิ่น พ.ศ.2457 อันมี กำนัน สารวัตรกำนัน แพทย์ประจำตำบล ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (ฝ่ายปกครองและฝ่ายรักษาความสงบ) และตลอดจนตำแหน่งประธานกรรมการหมู่บ้าน หมู่บ้านอาสาพัฒนาป้องกันตนเอง (อพป.) ตาม พ.ร.บ.หมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ.2522 ตำแหน่งตาม พ.ร.บ.การปกครองท้องถิ่นต่าง ๆ รวมทั้งตำแหน่งซึ่งประชาชนในชุมชนตั้งขึ้นและยอมรับให้ปฏิบัติหน้าที่ในด้านที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งนั้น ๆ อาทิ กรรมการกลุ่มออมทรัพย์ กรรมการร้านสหกรณ์ กรรมการศูนย์เด็กเล็ก กรรมการกลุ่มประมง เป็นต้น

2. ฐานะทางเศรษฐกิจ หมายถึง รายได้เฉลี่ยต่อปีของครอบครัวที่ได้จากการประกอบอาชีพหลัก อาชีพรองของบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์คิดเฉลี่ยเป็นบาทต่อปี รวมทั้งจำนวนที่ดินที่บุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ถือครองโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยพิจารณาจาก นส.3 สก.11 (ไร่) และหน้าที่การงานของบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ทำอยู่เพื่อเลี้ยงชีพและครอบครัว ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1 อาชีพหลัก หมายถึง อาชีพที่ผู้ให้สัมภาษณ์ยึดเป็นอาชีพที่เป็นแหล่งรายได้หลัก

2.2 อาชีพรอง หมายถึง อาชีพที่ผู้ให้สัมภาษณ์ยึดเป็นอาชีพรอง และมีรายได้เป็นรายได้ในลำดับรองลงมา

3. อายุ หมายถึง อายุจริงของบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์นับเป็นปี

4. การศึกษา หมายถึง การศึกษาของบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ในระดับต่าง ๆ คือ การศึกษาภาคบังคับ มัธยมศึกษา อุดมศึกษา ตลอดจนสายวิชาชีพ

5. เพศ หมายถึง เพศหญิงและเพศชาย

6. ความมีจิตใจนักเลงจิตใจกว้างขวาง หมายถึง การที่ผู้ถูกสัมภาษณ์มีวิธีคิดและแนวทางการดำรงชีวิตอย่างจิตใจนักเลง และจิตใจกว้างขวาง

7. การมีสายสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่รัฐ หมายถึง การที่ผู้ถูกสัมภาษณ์มีการติดต่อเชื่อมโยงอันแสดงถึงสายสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ
8. การเป็นผู้นำทางความคิดเห็น หมายถึง การที่ผู้ถูกสัมภาษณ์มีบทบาทนำการแสดงความคิดเห็นต่อโครงการต่าง ๆ ในชุมชนหรือการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน
9. การเป็นเครือญาติของชนชั้นนำเก่า หมายถึง การที่บุคคลผู้ให้สัมภาษณ์เป็นพ่อลูก หลาน พี่-น้อง ของผู้ดำรงตำแหน่ง ตำแหน่งผู้นำชุมชนในอดีต การวิเคราะห์นับจำนวนญาติที่ดำรงตำแหน่ง
10. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน หมายถึง เวลาที่ผู้ถูกสัมภาษณ์เข้าอยู่อาศัยในชุมชนที่ทำการศึกษานับเป็นปี ถ้าส่วนเกิน 6 เดือนนับเป็น 1 ปี
11. การเป็นคนในท้องถิ่น หมายถึง การที่ผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นบุคคลภายในชุมชน โดยวัดจากที่ตั้งกำเนิดของผู้ถูกสัมภาษณ์ โดยแยกเป็นการเกิดภายในองค์การบริหารส่วนตำบล และเกิดภายนอกองค์การบริหารส่วนตำบล

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย